

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Deres referanse: Liv Holmefjord og Frida Enholm Husem
2023

Oslo, 10. februar

Skriftlig innspill: Næringsplaner for norske havområder

1 Innledning

Norsk Industri viser til Nærings- og fiskeridepartementets melding datert 25.01.2023. Departementet ber om skriftlige innspill til den pågående prosessen med utarbeidelse av næringsplaner til havs, med særlig fokus på hvordan havnæringene kan bidra til grønn omstilling. Mottakere anmodes om å peke på sentrale temaer som kan bidra til å nå målet om god sameksistens og mest mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer i norske havområder.

Norsk Industri er den største landsforeningen i Næringslivets Hovedorganisasjon, og representerer et stort mangfold av bedrifter over hele landet. Den nyetablerte HTH-gruppen («**Gruppen**») består av medlemsbedriftene Aker Solutions, Aibel, SalMar Aker Ocean, Utror, Viewpoint Seafood og Aqualoop. Bedriftene i Gruppen arbeider for å realisere ambisjonen om at Norge skal bli en verdensledende aktør innen oppdrett av laks i åpent hav.

Havbruk til havs ("**HTH**") innebærer et betydelig verdiskapingspotensial over de neste tiårene, med potensiale for mange tusen arbeidsplasser gjennom verdikjeden og tilhørende ringvirkningsnæringer. HTH vil bygge på norsk spisskompetanse både fra dagens havbruksnæring, maritim næring og offshoreindustri, og være et viktig bidrag til blågrønn omstilling i dagens olje- og gassavhengige leverandørnæring. Samtidig vil HTH kunne ytterligere forsterke og videreutvikle Norges verdensledende posisjon innen havbruksnæringen.

2 Bakgrunn på HTH

HTH står nå på startstreken, med en omsøkt lokalitet for et pilotprosjekt og tre områder som er vedtatt konsekvensvurdert. Den samlede verdiskapningen forventes i årene fremover å kunne bli opptil 100 mrd. NOK årlig (Verdiskapingspotensiale og veikart for havbruk til havs, Tvetervås, med flere 2020).

Arbeidet med å legge til rette for HTH har vært og er en prioritert oppgave for nåværende regjeringen. Den midlertidige ordningen med utviklingstillatelser som ble gjennomført mellom 2015 og 2017 markerte på mange måter startskuddet for havbruk i nye havområder, med fullskala prøveproduksjon av flere av de tildelte og realiserte havbruksenhetene designet for mer værutsatte områder langs norskekysten og i åpent hav. Siden den tid har den regulatoriske prosessen med å legge til rette for kommersiell havbruksaktivitet i åpent hav pågått. Solberg-regjeringen uttalte i datidens havstrategi «Ny vekst, stolt historie» (publisert 23. mars 2017) at de ville vurdere rammene og regelverket for havbruk lengre til havs nærmere, slik at regelverket ikke hindrer utvikling og innovasjon i næringen. Videre fremkom det i den oppdaterte havstrategien «Blå muligheter» (publisert 3. juni 2019), at Solberg-regjeringen vil «få på plass et fremtidsrettet regelverk for HTH som legger til rette for videre næringsutvikling».

Den sittende Støre-regjeringen har gjort HTH til et av satsningsområdene for fremtidens havbruk. Hurdalsplattformen sier at regjeringen vil «utvikle et eget konsesjonsregime for oppdrett til havs med strenge krav til bærekraft og sameksistens mellom ulike havnæringer». Det regulatoriske arbeidet med HTH har vært preget av sterk fremdrift over det siste året, og viktige brikker for realisering av HTH er nå på plass.

Det overordnede regelverket ble fastsatt 7. november 2022, med et nytt kapittel fire i laksetildelingsforskriften og endringer i produksjonsområdeforskriften. I tillegg ble tre områder utenfor hhv. Rogaland («Norskerenna Sør»), Trøndelag («Frøyabanken») og Nordland («Trænabanken») besluttet konsekvensvurdert for HTH i statsråd den 11. november 2022. I henhold til Nærings- og fiskeridepartementets tidslinje søkes det å gjennomføre tildelingsprosess for HTH-tillatelser fra 2024.

Reguleringen av norsk havbruk, som ligger i bunnen av utviklingen i næringen, er viktig å føre videre og tilpasse i nye havområder. For havbruksnæringen er det derfor viktig at de marine næringsplanene legger til rette for bærekraftig næringsutvikling og at de best egnede områdene for HTH gjøres tilgjengelig på en måte som sikrer utvikling og fremtidig verdiskaping for sjømatnæringen.

Sjømatnæringen sysselsetter langs hele kysten, og utviklingsplanene som ligger til grunn kan gjøre kystdistriktene attraktive for en ny type arbeidskraft enn det som er vanlig i dagens sjømatnæring. Samtidig er det viktig at arbeidsplassene som eksisterer i kystdistriktene tas vare på, og utvikles.

3 Innspill fra HTH-gruppen i Norsk Industri

Gruppen mener det er tre hovedprinsipper vi mener må ligge til grunn for å ivareta de marine næringsplanenes hovedhensikt. I det følgende vil vi beskrive disse prinsippene i ytterligere detalj.

3.1 Langsiktighet og fremtidig utvikling

Når næringsplanene til havs skal utformes, er det viktig at de utformes langsiktig og gir næringsaktørene forutsigbarhet til å kunne investere og drifte i de nye områdene. Politisk og regulatorisk forutsigbarhet er et viktig premiss for å tiltrekke seg ekstern kapital, og forutsigbarhet er avgjørende for at Norge skal kunne holde tritt med den internasjonale utviklingen i sjømatnæringen.

Næringsplanene som skal utarbeides vil legge premissene for utviklingen av næringer i norske havområder de neste 10-20 årene. Det er derfor viktig med langsiktighet i utforming slik at næringen kan ha tillit til prioriteringene som gjøres og kan tiltrekke seg ekstern kapital. Etter vårt syn vil tilliten til den politiske forutsigbarheten for marine næringsplaner bygges opp ved at næringsaktørene får ta en aktiv del i planleggingen og utformingen, samtidig som at de fastsatte planene opprettholdes over tid.

Forutsigbarhet i næringsplanene betyr likevel ikke at det ikke skal være rom for nødvendige revideringer. Det er viktig at det er mulig å revidere planene når forutsetningene endres og dette vil være nødvendig for å kunne holde tritt med nye næringer, nye teknologiske løsninger eller andre vesentlige hendelser. Videre bør det være adgang for ansvarlig myndighet til å gi dispensasjon til næringsplanene, i samråd med berørte næringer, med hensikt om mest mulig effektiv og bærekraftig forvaltning av de marine havarealer.

Vi vil videre understreke at det er avgjørende at arealene som prioriteres til HTH, plasseres slik at det er mulig å ivareta best mulig biosikkerhet mellom produksjonsområdene ute til havs, mellom disse områdene og de etablerte produksjonsområdene, og kysten generelt. Fastsettelse av disse områdene må gjøres spesifikt for hvert område, og det er særlig viktig i disse prosessene at de aktuelle aktørene får delta i arbeidet og mulighet til å uttale seg om hvordan områdene foreslås plassert i forhold til hverandre.

3.2 Behov for samhandling ved samlokalisering

De kommende årene vil det være mange ulike næringer som ønsker areal i norske havområder. Det vil i en slik prosess være naturlig å identifisere overlappende arealinteresser, hvor en rekke faktorer må hensyntas for å fastsette prioritering av områder. Næringsplanene bør etter vårt syn inneholde noen prinsipper om hvordan næringene kan finne frem til gode løsninger for overlappende arealinteresser.

Etter gruppens syn er det viktig at næringsplanene utformes slik at de legger til rette for en dialogbasert og løsningsorientert sameksistens mellom ulike næringer. Overlappende arealinteresser trenger ikke å være utelukkende negativt eller gi grobunn for konflikt. Med riktig tilrettelegging kan slike overlappende arealinteresser skape ny teknologi og utnytte synergier knyttet til logistikk, beredskap og eventuelt øvrig infrastruktur som energi og kommunikasjon som bidrar til mer effektiv arealutnyttelse i havet, og dermed frigjøre ytterligere areal. I så måte vil det være i næringsaktørens interesse å skape nye løsninger som sikrer bærekraftig utnyttelse av havareal. I tillegg kan økt aktivitet i havområder som i dag benyttes av få aktører, bidra til forhøyet beredskapsbehov som, hvis dekket, vil bidra til økt sikkerhet for alle aktørene i det gitte havområdet. Dette forutsetter en god samhandling mellom myndighetene, på tvers av ulike sektorer, og en overordnet plan for hvilke områder som kan lyses ut for havbruk. Gode veiledere og en tidlig involvering av ulike sektormyndigheter kan bidra til at anlegg kan plasseres slik at man eksempelvis kan drive fiskeri i et område som er lyst ut for havbruk.

Gruppen er positiv til dialogbasert og løsningsorientert sameksistens, så fremst slik sameksistens skjer på fiskens premisser, og at arbeidstakernes HMS ivaretas. I det legger vi i at fiskens helse og velferd må stå i høysetet i områder som prioriteres for HTH, og at eventuell sameksistens må løses på en slik måte at fisken ikke berøres negativt. I tillegg er det viktig at våre medarbeidere som skal oppholde seg i kortere eller lengre perioder på produksjonsenhetene ikke blir uforholdsmessig negativt berørt av slike sameksistensløsninger, typisk ved støy eller andre relevante risikoelementer.

3.3 Prioritering av areal og tilrettelegging for prosjekter i industriell skala

Med det økende antallet næringer som ønsker areal i norske havområder, vil det være uunngåelig at det blir en dragkamp om areal mellom ulike næringer og det er viktig med objektive og transparente kriterier for allokering av areal. Etter vårt syn bør man ta utgangspunkt i at de områdene som er best egnet for konkrete næringers utøvelse, prioriteres til disse næringene. Ulike areal vil ha ulik strøm,

vindforhold, temperatur osv. Dette vil påvirke hvor godt egnet et spesifikt område er for ulike næringer. I tilfeller der samme areal er godt egnet for flere typer næringer, bør det fastlegges mest mulig objektive og forutsigbare kriterier for prioritering av areal slik at man oppnår intensjonen om mest mulig effektiv arealutnyttelse og bærekraftig utvikling.

Etter vårt syn bør hovedkriteriet for hvilke næringer som bør prioriteres i næringsplanene være anslått verdiskapning i det angitte området, hvor aktørens midlertidige og permanente påvirkning på området vektet, både med positive og negative påvirkninger. Denne hovedregelen er etter vårt syn mest i tråd næringsplanenes hensikt om mest mulig effektiv arealutnyttelse og bærekraftig utvikling. Likevel mener vi at for å sikre at fremtidige næringer gis plass i marine næringsplaner, bør det tas utgangspunkt i verdiskapingspotensialet til den aktuelle næringen, og ikke den konkrete verdiskapningen næringen har i dag. Alternativt vil etablerte næringer få en form for forkjørsrett ved allokering av areal, som vil gjøre det vanskelig for nye næringer å vokse frem. For å beregne verdiskapingspotensialet bør det også regnes inn den reelle verdiskapningen aktøren produserer i det gitte området, i sammenheng med den verdiskapningen som skapes i omkringliggende kystområder.

Skal vi lykkes med å realisere HTH er det viktig at de områdene som har de beste naturgitte utgangspunktene for produksjon av matfisk prioriteres til dette. De siste 50 årene har det blitt gjennomført betydelig forskning for å kartlegge hvilke forhold som gir best utgangspunkt for laksens trivsel og tilvekst. Blant annet er det viktig å ha riktige strøm- og temperaturforhold og tilstrekkelig oksygenivå. Et annet naturgitt premiss som er noe annerledes til havs enn det man er vant med i kystnært oppdrett er bølger. Mens man fra kystnært oppdrett er vant til stabilt lave bølgehøyder, kan en forvente betydelig større bølger i åpent hav. Bølgehøyde er sentralt i det tekniske utgangspunktet for utviklingen av produksjonsenheter for HTH, men legger også geografiske begrensninger for hvor det er mulig å lykkes med HTH.

Å legge til rette for ny havbruksvirksomhet i havområder som ikke tidligere har vært benyttet til havbruksformål, gir myndigheter og næring store muligheter til å skape gode driftsforhold og rasjonell lokalitetsstruktur som kan bidra til å forebygge og kontrollere introduksjon og spredning av smitte. Utviklingen bør skje på en planmessig og strukturert måte for å sikre at det over tid etableres en lokalitetsstruktur som best mulig ivaretar biosikkerhetshensyn. Hensynet til biosikkerhet taler for at det er viktig at områdene som prioriteres er store nok til å ivareta biosikkerheten mellom produksjonsenhetene, og muliggjøre produksjon av matfisk i industriell skala i de prioriterte

områdene. Vi ser for oss at et prosjekt kan fordre et område i størrelsesorden på flere hundre kvadratkilometer.

Infrastrukturen som etableres til havs vil være en del av en verdikjede og krever store investeringer i infrastruktur også på land. I tillegg til etablering av anlegg i havet må tilhørende smoltanlegg, slakterier, logistikk og beredskap videreutvikles. Særlige krav til HMS, ytre miljø, biosikkerhet og fiskevelferd gjennom kvalitet og kondisjonering av smolt og postsmolt, plassering av anlegg i forhold til hverandre, nødvendige kapasiteter og funksjonalitet innen logistikk, slakteri og beredskap vil hver for seg være forutsetninger for å lykkes med HTH.

Etter gruppens syn er det viktig at det innenfor et område som lyses ut til havbruk etableres en plan for utbygging og drift for en trinnvis utbygging av området hvor aktøren har et utbyggingsansvar og planen godkjennes av myndighetene.

Samtidig som vi ber om at områdene som objektivt sett er best egnet til produksjon av laks, prioriteres til nettopp dette, så ønsker vi å spille inn et prinsipp om at næringer og tiltak som gir direkte og indirekte verdiskapning i nærliggende kystområder prioriteres. Et scenario hvor havområder beslaglegges av aktører som bidrar lite til verdiskapningen i de omkringliggende kystområder på bekostning av aktører som nettopp bidrar til slik verdiskapning, henger etter vår mening dårlig sammen med det politiske ønsket om å ta i bruk hele Norge.

Med vennlig hilsen

Stål Heggelund

Bransjesjef Maritim bransjeforening & Havbruksleverandørene i Norsk Industri